

DEĞİŞEN VE POPÜLERLEŞEN BİR KAVRAM OLARAK AVRUPALILAŞMA*

Yrd. Doç. Dr. Hakan SAMUR

Diyarbakır MYO

hsamur@dicle.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, Avrupa Birliği çerçevesinde yaklaşık son yirmi yılda giderek daha fazla kullanılan Avrupalılaşıma kavramının hem söz konusu popülerleşmesinin sebepleri açıklanırken hem de içeriği açısından, tanımlanmasında yaşanan değişim izah edilecektir. Tanımlamaya ilişkin olarak, 1980'lere kadar öncelikle aşağıdan-yukarıya bir süreç olarak açıklanan kavram; bu tarihten sonra ve özellikle 1990'lardan itibaren yukarıdan-aşağıya boyutuyla kullanılmıştır. Kavramın popülerleşmesi de, yine 1990'lı yıllardan itibaren AB'nin genişleme ve derinleşme süreçlerine bağlı ve eş zamanlı olarak ortaya çıkan bir dizi sebebe dayanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupalılaşıma, Avrupa Birliği, Orta ve Doğu Avrupa Genişlemesi

EUROPEANISATION AS A CHANGING AND POPULARISED CONCEPT

ABSTRACT

In this study, the concept Europeanisation that is referred more frequently in the last two decades within the context of the European Union will be explained in terms of both the reasons of its rising popularity and contextual change in its definition. Regarding the definition, while the concept was explained as a bottom-up process until 1980s, then and especially after 1990s, it has been considered as a top-down process. Also popularisation of the concept again by the 1990s has depended upon some simultaneously emerged reasons related to the widening and deepening processes of the EU.

Keywords: Europeanisation, European Union, Central and East European Enlargement

GİRİŞ

Kavramlar, olayları ve fikirleri özet halinde betimleme ve anlamlandırma kolaylığı sağlayan sözcüklerdir. Buna rağmen, aynı kavramla birbirinden farklı olayların ve fikirlerin ifade edildiği ve kavramsallaştırmadan beklenen kolaylaştırıcı etkinin nispeten ortadan kalktığı da özellikle sosyal bilimlerde fazlaca rastlanan bir durumdur. Çalışmamızın konusunu teşkil eden ve özellikle 1990'lardan itibaren AB çalışmalarında sıkça yer bulan Avrupalılaşıma kavramı da, içeriği ve tanımı konusunda hala üzerinde geniş konsensus sağlanamamış bu tür kavramlara bir örnektir. Böyle bir belirsizliği

---

* İngiltere'nin Manchester Üniversitesi'nde halihazırda sürdürdüğüm araştırmaya maddi destek sağlayan ve bu makalenin de ortaya çıkmasına imkan hazırlayan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na teşekkür ederim. Ayrıca, eleştirileri ile makaleme katkı sağlayan hakemlere de teşekkür ederim.

daha baştan vurgulayarak, Avrupalılışmanın tanımını vermek yerine, bu çalışmamızda, Avrupa Birliği çerçevesinde, Avrupalılışma kavramının içeriğindeki değişimin ve günden güne popülerleşmesinin sebeplere dayalı bir analizi yapılacaktır.

Avrupa Birliği ile olan ilişkilerin artmasına ve özellikle Müzakere Sürecinin başlamasından sonra bu ilişkilerin belli bir sistematığa ulaşmasına paralel olarak, kullanımı Türkiye açısından da yaygınlık kazanan Avrupalılışma, öncelikle bir süreci ifade etmekte ve bu süreç, bilim adamlarının yaklaşımlarına göre, aşağıdan-yukarıya ya da yukarıdan-aşağıya veya bunların her ikisini de kapsayan bir yönde gerçekleşmektedir. Genel anlamda, aşağıdan-yukarıya yönüyle Avrupalılışma, Avrupa ülkeleri arasında bir yakınlaşma, entegrasyon ve/veya bütünleşme hareketinin olması ve bu hareket sonucunda, Avrupa düzeyinde kendine özgü bir yönetsel yapının ortaya çıkması manasına gelmektedir. Yukarıdan-aşağıya yönüyle ise, Avrupa Birliği normlarının ve politikalarının üye ülkelerin milli sistemlerine etki etmesini ifade etmektedir. Hangi yönüyle olursa olsun, bu sürecin kesintiye uğraması hatta sürecin gerektirdiği rotadan uzaklaşılması da imkan dahilindedir ki İngilizce literatürdeki *de-europeanisation* kavramı kadar bu durumu açıklamakta yeterli olmasa bile, *Avrupalılışmama* kavramı söz konusu tersine boyutu belirtmek için çalışmamızda kullanılmıştır.

Avrupalılışmanın aşağıdan-yukarıya veya yukarıdan- aşağıya bir süreç olarak vasıflandırılmasını önemsiz bir tercih olarak görmemek gerekir. Bu tercih, aslında doğrudan Birliğin kuruluşundan günümüze geçirdiği değişim sürecinin ve bu değişimin tarihsel dönüm noktalarının da bir yansımasıdır. Dolayısıyla, Avrupalılışmanın, bu çift yönlü süreç özelliğini hareket noktası yapmak suretiyle, aşağıdaki iki bölümde, AB'nin kronolojik seyrine uygun olarak bir yandan kavramın içeriğindeki değişim, diğer yandan da, bu değişimin ve kavramın günden güne daha popüler olmasının sebepleri ortaya konacaktır.

1. Aşağıdan-Yukarıya Bir Süreç Olarak Avrupalılışma

1950'ler ve 60'larda, yani Topluluğun kuruluş ve 'kendini ispat edebilme' aşamalarında, Avrupalılışma daha çok ve hatta tek başına aşağıdan-yukarıya yönüyle öne çıkan bir süreç olmuştur. Bu yıllarda esas tartışma konusu, Avrupa'da ne tür bir örgütlenmenin ortaya çıkacağı ve hangi stratejilerin takip edileceği noktasında toplanmıştı. Yani, herhangi bir gözlemcinin teorik bakış açısına göre değişmekle beraber, daha çok aşağıdan-yukarıya bir süreç doğrultusunda bu üst örgütlenmenin karar alma ve uygulama mekanizmalarının ne şekilde yapılandırılacağı ve geliştirileceği öncelikli mesele idi.

Aslında, aşağıdan yukarıya bir süreç olarak Avrupalılışmanın başlangıcını, II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan uluslarüstü topluluk kurma teşebbüsünden çok daha gerilere, yerinde bir mantıkla modernleşmenin başlangıcına kadar götürülenler vardır (Delanty, 2000). Söz konusu yüzyıllara ilişkin analizlerde, Avrupalılışma sürecine dahil olup olmamanın ölçütü, (Batı) Avrupa'nın ana siyasi, ekonomik ve teknik gelişmelerinde yer alıp almama ya da bunlardan ne dereceye kadar etkilenildiği idi. Örneğin, Agh (Agh, 1999, 33), Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin, 16. yüzyıldan itibaren, Avrupalılışma ve Avrupalılışmama arasında gidip geldiklerini ve Soğuk Savaş dönemi Sovyetleştirme sürecinde, sıranın Avrupalılışmama da olduğunu belirtmektedir. Sadece son iki yüzyılda, 160'tan fazla birlik projesinin ortaya atılması da belki bu aşağıdan-yukarıya sürecin göstergesidir (Papcke, 1992). 1950'lerde hayata

geçirilen ve halen de değişim-gelişim sürecini devam ettiren uluslarüstü yapılanma, bir bakıma daha önce ortaya atılan denemelerden ya da Avrupa'da yaşanan yıkımlardan-hayal kırıklıklarından alınan derslerin sonucu olarak ortaya çıkmış ve Avrupa'da birlik teşebbüsünü, şu ana kadar ki en başarılı deneme olarak, kurumsallaştırmış ve somutlaştırmıştır. Bu nedenledir ki, henüz coğrafi anlamda bütün Avrupa ülkelerini içine almamış olmasına ya da uluslararası düzeyde başka Avrupa örgütlenmelerinin varlığına rağmen, Avrupalılaştırma kavramını, doğrudan AB bağlamında ele almaya ve vurgulamaya itiraz olmamakta, literatürdeki yaygın kullanım da bu yönde seyretmektedir. AB'nin başlangıçtan beri amacı ve resmi söylemi de zaten, Avrupa ile Avrupa Birliği (önceleri Avrupa Topluluğu) kavramlarını birleştirmek ve Birliği, Avrupalıların evi olarak kabul etmek şeklinde olmuştur. Yani 'Brüksel Avrupası'na göre, AB haritasının ötesinde, daha geniş her hangi başka bir Avrupa haritası yoktu (Emerson, 1998).

Böylece, aşağıdan-yukarıya yönüyle Avrupalılaştırma, karar alma ve politika üretme yetkisinin ulusal devletlerden AB kurumlarına transferi ve Birliğin kurumsal ve işlevsel olarak gelişim sürecini tanımlayan bir kavram olmuştur. Burada önemli bir noktayı belirtmek gerekir ki, 1950'ler ve 60'larda hatta sonraki iki on yılda bile Avrupalılaştırma kavramı olarak bizzat pek kullanılmamış, bunun yerine aşağıdan-yukarıya işbirliği ve Topluluğun evrilmesi süreci daha çok yakınlaşma (convergence) ve entegrasyon (integration) kavramları ile açıklanmıştır. İleride izah edilecek sebeplerle, kavramın 1990'larla beraber sıkça kullanılır hale gelmesinden sonra ise, önceki on yıllara ilişkin değerlendirmelerde Avrupalılaştırma kavramından bahsedilir olmuştur (Lawton 1999; Padgett, 2003).

1970'li yıllar, Avrupalılaştırma kavramı açısından kritik dönüm noktalarını içermekteydi. Kuruluşundan itibaren, ekonomik entegrasyon konusunda önemli bir başarı elde etmiş olmasına ve bu nedenle, başlangıçta Topluluğa mesafeli duran İngiltere'yi bile içine almasına rağmen, Topluluğun bunun ötesine geçmesi belirsiz ve hatta düşük bir ihtimal olarak görülüyordu. Öyle ki, Raymond Aron o yıllarda ne seçimlerle iş başına gelecek bir Avrupa Parlamentosuna (Aron, 1974) ne de Parasal Birliğe (Aron, 1974, s. 5) şans vermişti. Gerçekten de, 1970'lerin tartışma konuları olan özellikle Avrupa Para Sistemi ve Avrupa Parlamentosu çerçevesinde, devletlerin politika üretme ve egemenlik haklarından vazgeçemeyecekleri öne sürülerek, milli reflekslerin etkisi ve yine devletlerin ekonomik performanslarındaki farklılıklar nedeniyle, Topluluğun dağılmaya kadar gidebilecek bir krizle karşı karşıya kaldığı da öne sürülmüştü (Taylor 1983). Bu milli refleksler ve o yıllara ait başka birçok sorun belki günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Ancak başka bir gerçekte var ki, ortak para birimine ve beş yılda bir yapılan seçimlerle yenilenen parlamentoya sahip Avrupa Birliği'de yoluna devam etmektedir. Burada asıl vurgulamak istediğimiz nokta, 1979'da ilk parlamento seçimlerinin yapılması ve yine aynı yıl Avrupa Para Sistemi'nin yürürlüğe girmesi ile birlikte, Avrupalılaştırma olgusunun artık yukarıdan-aşağıya bir süreci de ifade eder hale gelmesidir. Çünkü artık AB yerleşmiş kurumları, kendi dinamikleri, kural ve politikaları ile günden güne daha da göze çarpan bir yapılanma olarak kendini kabul ettirmiş ve bir çekim merkezi olmuştur. Bu yeni düzlemde, söz konusu olan daha çok, ulusal ve yerel yapıların ve anlayışların bu uluslarüstü çekim merkezine dahil olabilmek için kendilerini uyarlamaları ve değiştirmeleridir.

Topluluğun derinleşme yani hareket ve politika alanlarını çeşitlendirme ve zenginleştirme çabaları 1980'lerle beraber artarak devam etmiştir. Her an değişen ve inşası devam eden bu yapılanmada, Avrupalılaştırma kavramı da aşağıdan-yukarıya yönüyle hala kullanılmakta ve dediğimiz gibi geçmişe yönelik değerlendirmeleri de içine alacak şekilde akademisyenlerce vurgu yapılmaktadır (Lawton, 1999; Risse et al., 2001*).

2. Yukarıdan-Aşağıya Bir Süreç Olarak Avrupalılaştırma

Ancak, özellikle 1990'lardan itibaren kavramın yoğun olarak yukarıdan-aşağıya yönüyle ön plana çıktığını söyleyebiliriz. Aslında Avrupalılaştırma kavramının yaygın kullanımı ve konunun ayrı bir araştırma alanı olarak, Avrupa çalışmaları içinde kendine yer bulması 1990'larda başlamıştır (Sedelmeier, 2005). Bu hususta çarpıcı bir kanıt Featherstone (2003, 5) tarafından sunulmuştur: Social Science Citation Index kapsamındaki 116 akademik dergiyi içeren bir araştırmaya göre; 1980'ler süresince Avrupalılaştırma kavramına atıfta bulunan sadece beş makale (yüzde 4) varken, 1990-95 döneminde 27 (yüzde 23) ve 1996-2001 döneminde de 84 (yüzde 73) makale yayımlanmıştır. Bu yaygın kullanım da hemen tamamıyla yukarıdan-aşağıya yönüyle olmuştur (Ladrech, 1994; Grabbe, 2003; Schimmelfenning ve Ulrich Sedelmeier, 2005; Sedelmeier, 2005). Bu değişime yol açan sebepleri şu şekilde izah edebiliriz:

Bunun ilk sebebi, 1980'lerin ortalarından itibaren belirginleşen ve özellikle Tek Avrupa Senedi (1987) ile Maastricht Antlaşması (1993)'nda kendini belli eden, AB kural ve uygulamalarındaki gelişim ve çeşitlenmedir. Bu gelişimin bir sonucu olarak, AB'ye üye olmak için başvuran Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yukarıdan-aşağıya bir doğrultuda AB tarafından getirilen siyasi ve ekonomik kriterler, önceki genişleme dalgalarında üye olan ülkelere getirilenlerden çok daha kapsamlı ve çeşitli olmuş; AB'nin, ulusal sistemler üzerindeki söz konusu artan etkisini vurgulamak içinde Avrupalılaştırma kavramı çok daha fazla kullanılır hale gelmiştir. Siyasi kriterleri örnek olarak verirsek (Pridham, 1999) kurucu 6 ülkenin ve 1973'te katılan 3 ülkenin zaten uzun süreli demokrasi tecrübeleri vardı. Dolayısıyla, bunların üyeliği açısından bir kriter olarak demokrasiye ilişkin özel bir vurgu yapılmamıştır. Üyeliklerinden önceki yakın tarihlere kadar otoriter rejimlerin baskısı altında kalan ve Güney Genişlemesi çerçevesinde Birliğe dahil olan Yunanistan, Portekiz ve İspanya'nın önüne ise, demokrasinin prosedürel-yapısal yönleri (serbest seçimler, kuvvetler ayrılığı, liberal-demokratik anayasa) kriter olarak konmuştur. Bundan sonra ise, Birliğin derinleşme ve daha yakın entegrasyon çabalarının bir tezahürü olarak, demokrasi anlayışı da, artık bu prosedürel-yapısal koşulların ötesine gitmiş ve bazı normatif koşullar (vatandaşlık, sivil toplum, insan hakları uygulamaları, vs.) yeni üye olacaklar için üzerine vurgu yapılan kriterler haline getirilmiştir Ekonomik kriterler açısından da aynı değişim çizgisi yaşanmış ve 1973'teki ilk genişlemede ekonomik ve finansal uyum, tarım politikasının finansmanı ve sanayi ürünlerinde gümrük gibi teknik-prosedürel konulardan (Bkz. İngiltere için Young, 1973 ve İrlanda için Dermot, 1989), Doğu Avrupa Genişlemesinde pazar ekonomisi ve serbest rekabet değerlerinin yerleştirilmesini de

---

* Bu son kitapta yer alan ve farklı yazarlara ait birçok değişik makalede de, Avrupalılaştırma süreci aşağıdan-yukarıya yönüyle analizlere konu edilmiştir.

içine alan normatif ve yapısal dönüşüm kriterlerine geçilmiştir (Johnson and Loveman, 1995; Bempt ve Theelen, 1996).

Bu bağlamda, daha önceki on yılların tanık olmadığı yoğunlukta bir derinleşme ve genişleme faaliyeti içerisine giren Birlik'te, ortaya çıkan karmaşık ve çok çeşitli değişiklikleri açıklamakta yetersiz kalan mevcut kavramların açığına kapamak açısından Avrupalılaşma kavramının ön plana çıkması bir zorunluluk olmuştur (Featherstone ve Radaelli, 2003). Ayrıca, Avrupalılaşma; 'AB'ye uyum', 'üyelik süreci', 'yakınlaşma' gibi kavramlardan farklı bir sembolik ve psikolojik özelliğe sahiptir ki, bu da, İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan yapının, bütün yönleri ile tam bir politik birlik kurma idealini ve 1980'lerle beraber artan ortak bir kimlik oluşturma çabalarını vurgulamaktadır. Bu nedenle, kavramın kullanımının yaygınlaşmasının, ortak AB vatandaşlığının kurumsallaştığı ve ayrıca dışişleri, güvenlik ve adalet konularında yeni ortak faaliyet alanlarının belirginleştiği Maastricht sonrası döneme denk gelmesi şartırcı olmamalıdır.

İkinci önemli sebep ise, eş zamanlı olarak yine sembolik ve psikolojik faktörlerin, Orta ve Doğu Avrupa Genişlemesi çerçevesinde ve bu ülkeler açısından kavramın popüler olmasını sağlamasıdır. 1980'lerin sonlarında, Komünist rejimlerin son bulması ve Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinin birer birer kendi demokratik-liberal sistemlerini kurmaları, bu ülkelerde romantik içeriğin ağır bastığı bir 'Avrupa'ya dönüş' mitinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Söz konusu ülkelerin gerek elit gerekse geniş halk kesimlerinde oldukça kabul gören ve heyecan uyandıran bu mitin vurguladığı hedef, Avrupa'nın iki yakası arasındaki (Doğu-Batı) tarihi ayrılığın sona erme vaktinin geldiği ve artık Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinin, Avrupa'nın ana politik ve ekonomik eksenine (yeniden) dahil olmaları gerektiğidir ki bunun da en geçerli yolu AB üyeliğidir. Kendilerine yansıyan bütün olumsuzluk ve zorluklarına rağmen bu ülkelerin hemen hepsinde, geniş kesimlerin ekonomik ve demokratik dönüşüm programlarını desteklemelerinin en büyük sebebi de, bu programları Avrupa'ya dönüş hedefine ulaşmaları için gereken yol olarak görmelerinden kaynaklanmıştır (Bryant, 1994). Bu açıdan bakıldığında Avrupa'ya dönüş kavramı ile Avrupalılaşma kavramı aynı anlamı ifade etmekte (Bideleux, 2001) ve bu da Avrupalılaşma kavramının neden daha fazla kullanılmaya başlandığını açıklamaktadır.

Bir önceki sebeple ilintili olarak, üçüncü sebebi şöyle açıklayabiliriz: Avrupalılaşma'nın, bu ülkeler açısından (ve bu arada Türkiye açısından da) modernleşme, batılılaşma gibi kavramlarla aynı içerikte algılanması ve fakat diğer kavramlara nazaran daha somut, birçok açıdan ölçülebilir bir nitelik taşıması daha fazla tercih edilmesine sebep olmuştur. Başka bir deyişle, son iki yüzyılla beraber, günümüz dünyasının dominant medeniyet anlayışını oluşturan batılılaşma ya da modernleşme süreçlerinin ifade ettikleri sistem, hür teşebbüs ve serbest rekabete dayalı bir ekonomik yapılanma ile seküler ve demokratik bir politik yapılanmayı içermektedir. Avrupalılaşma ile söz konusu örtüşmeye rağmen, örneğin, her hangi bir Doğu Avrupa ülkesi açısından, kendisinin de batılı veya modern olduğunu kanıtlamak her zaman açık ve net olamayabilecek; her zaman bu ülkelerdeki ekonomik ve sosyal olumsuzlukları öne sürerek aksini iddia edebilecek görüşler ortaya atılabilecektir. Ancak, özellikle 1990'ların ikinci yarısından itibaren tam üyelik rotasının iyice çizilmesi ve 2004'te elde edilmesi, bu ülkeler açısından Avrupalılık kavramı ve bu kavram üzerinden modern, batılı, medeni dünyanın bir parçası olduklarını seslendirmek daha elle tutulur

ve garanti bir yol olmuştur. Konuyu pekiştirmek açısından, Türkiye'nin durumuna da göz atabiliriz. Batılılaşma, modernleşme, Avrupalılaşma süreçlerini uzun süreden beri yaşayan; belki bu süreçlerin öngördüğü ekonomik ve siyasi kriterleri içselleştirme açısından birçok Doğu Avrupa ülkesinden de iyi durumda olan Türkiye, buna rağmen devamlı olarak Doğulu mu Batılı mı olduğu tartışılan bir ülke konumundadır. Bir an için, Türkiye'nin AB'ye tam üye olduğunu varsaydığımızda, bu tartışmaya, siyasi anlamda, belki de en kesin cevap verilmiş olacaktır. Kavramlar arasındaki bu tercih meselesini küçümsememek ve hatta bahsi geçen ülkelere sınırlandırmamak gerekir. Çünkü, AB'nin, başta Fransa ve Almanya gibi öncü ülkeleri olmak üzere eski üyeleri de, Avrupalılaşma kavramını, Birliğin ayrı kimlik ve kişiliğini, özellikle ABD'yi içine alan Modern Batı kavramına göre daha net ortaya koyduğu için ön planda tutmaya çalışmaktadırlar.

Avrupalılaşmanın 1990'larla beraber popülaritesinin artması sadece bir süreci ifade eden yararlı bir kavram olmasından dolayı değil, söz konusu sürece ilişkin olumlu-olumsuz çok yönlü tartışmaların da artmasından kaynaklanmıştır. Avrupalılaşma üzerine olumlu ya da eleştirel bütün yaklaşımları ele almak bu makalenin kapsamı dışındadır. Ancak yukarıda izah edilen sebeplerden her biri hem olumlu yönleri ile hem de olumsuz yönleri ile tartışmaların odağı haline gelmiştir. Vurgulamak istediğimiz nokta, bu tartışmaların hemen tamamıyla kavramı yukarıdan-aşağıya yönüyle kabul eder bir tarzda cereyan etmesidir. Örneğin AB'nin ortak siyasi ve ekonomik politikalarına karşı ulusalcı yaklaşımları savunanlar, Birliğin meşruiyet ve demokrasi açığına ilişkin eleştirilerde bulunanlar ya da Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin dönüşümleri için uygulanan reçetelere karşı çıkanlar çoğunlukla Avrupalılaşmanın yukarıdan-aşağıya bir süreç olduğu gerçeğinden hareketle tartışmalarını yürütmektedirler.

Son olarak, Avrupalılaşma kavramının ağırlıklı olarak yukarıdan-aşağıya anlamıyla yaygınlık kazanmasında ve popülaritesinin artmasında; bizzat kavramın içeriğinin zenginleşmesi ve kullanım alanlarının farklılaşması önemli bir etken olmuştur. Öyle ki, Birliğin derinleşme ve genişleme stratejilerine paralel olarak, zaman içinde çok farklı alanlarda, detay denebilecek konuların dahi, AB'ye entegrasyon sürecinde değişiminin izlenmesinde kullanılan bir kavram haline gelmiştir. "... Avrupalılaşması" (Europeanisation of ...) ibaresindeki boşluğa, yüzlerce farklı konuyu yazmak şartı olmalıdır çünkü internette yapılacak küçük bir gezinti dahi, AB düzeyinde ele alınan ve düzenlemeye tabi tutulan birçok ana politika alanı ve bunların alt alanları ve sektörlerine ilişkin değişim süreçlerinin, artık iyice alışılmış bir şekilde, Avrupalılaşma olarak duyurulduğunu gösterecektir: Kumar organizasyonlarının, su politikasının, endüstri ilişkilerinin, tatil seyahatlerinin, hukukun, üniversitelerin, parti sistemlerinin, kirlenmiş toprak rejimlerinin, ecza piyasasının, hapisane yönetiminin, göç ve sınır politikalarının, mesleki eğitimin, anti-terör politikalarının, risk yönetiminin, vs. Avrupalılaşması.

SONUÇ

İki yönlü bir süreci tanımlamak için kullanılan ve önceleri daha çok, Avrupa ülkeleri arasında bir yakınlaşma ve AB çerçevesinde birleşme sürecini tanımlayan aşağıdan-yukarıya yönüyle öne çıkan Avrupalılaşma kavramı, özellikle son 15 yılda farklı

sebeplerin birbirleriyle aynı zaman diliminde kesişmeleri sonucunda, yukarıdan-aşağıya yönüyle gitgide daha çok yıldızı parlayan bir konuma gelmiştir.

Aslında, kavramın hem yukarıdan-aşağı yönünün ağırlık kazanmasını hem de kullanım alanlarındaki ve sıklığındaki artışı, üye ülkelerin vatandaşları arasında Avrupalılık ruhunu inşa etmeye çalışan AB açısından bir başarı olarak görmemiz mümkündür. Aynı şekilde, üye olma yolundaki aday ülkeler açısından da, kavramın toplum tarafından kullanım sıklığı ve çeşitliliği, üyelik sürecine yaklaşımın ve bu sürecin benimsenmiş olmasının bir göstergesi sayılabilir. Bu konuda herhangi bir araştırma yapmamış olmakla birlikte ve sadece gözlemlerimizden yola çıkarak, son yıllarda görece olarak yaygınlık kazansa da, Türkiye’de kavramın hem akademik çevrelerde hem de geniş toplum kesimlerinde, örneğin yakın zamanda üye olan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin üyelik öncesi dönemlerine oranla çok daha az tercih edildiğini belirtebiliriz (Türkiye’de, kanaatimizce, “AB’ye tam üyelik süreci” ve “AB’ye uyum” kavramları çok daha fazla tercih edilmektedir).

Çalışmamızın en başında, Avrupalılaştırmanın içeriği ve tanımı üzerinde bir uzlaşma olmadığını belirterek yola koyulduk ve çalışmamızın amacı doğrultusunda, Avrupalılaştırma kavramının içeriğine ve popüleritesinin artmasına ilişkin gelişmeleri analiz ettik. Bunu yaparken, bilinçli olarak literatürde sıkça atıfta bulunulan tanımları yazıp, birbirleriyle mukayese etmekten de uzak durduk. Öte yandan, gerek üye devletler ve gerekse çeşitli sektörler, gruplar ve bölgeler arasında karşılaştırmalar yapabilmek ve Birliğin başarılı bir şekilde yoluna devam edebilmesini sağlamak için kavramın tanımlanmasında ve içeriğinin belirlenmesinde fayda vardır. Bu noktada, belki metodolojik açıdan sakıncalı bir bitiriş olsa da, diğer birçok tanımdan farklı olarak Avrupalılaştırmanın çift yönlü özelliğini belirten, maddi-prosedürel unsurların yanında normatif unsurları da kapsayan ve sadece üye ülkelere değil, aday ülkelere de hitabeden Radaelli’nin (2001, 2) tanımını, sadece tercih ettiğimiz tanım olması sebebiyle belirtiriz (Radaelli, 2003, s. 2):

“Öncelikle AB kararlarının oluşmasında tanımlanan ve konsolide edilen, daha sonra da ulusal söylemlerin, kimliklerin, siyasi yapıların ve kamu politikalarının mantığına nüfuz eden resmi ve gayri resmi kuralların, prosedürlerin, politika paradigmalarının, biçemlerin, yöntemlerin ve paylaşılan düşünce ve normların (a) inşası, (b) yayılması (c) kurumlaşması sürecidir.”

KAYNAKÇA

- Agh, A. (1998). *The Politics of Central Europe*, London: Sage.
- Aron, R. (1974). “Is Multinational Citizenship Possible?”. *Social Research*. 4 (41): 638-56.
- Aron, R. (1976). “The Crisis of the European Idea”. *Government and Opposition*, 11 (1): 5-19.
- Bideleux, R. (2001). “‘Europeanisation’ and the Limits To Democratisation In East-Central Europe”. G. Pridham and A. Agh (eds.), *Prospects For Democratic Consolidation In East-Central Europe*, Manchester: Manchester University Press, 25-54.

- Bempt, P., Theelen, G. (1996). *From Europe Agreements to Accession: Integration of the Central and Eastern European Countries to the European Union*. Brussels: European Interuniversity Press.
- Bryant, C. (1994) "Economic Utopianism and Sociological Realism: Strategies for Transformation in East-Central Europe". C. Bryant ve E. Mokrzycki (eds.), *The New Great Transformation?*, London: Routledge, 58-78.
- Delanty, G. (2000). "Social Integration and Europeanization: The Myth of Cultural Cohesion". *Yearbook of European Studies*, 14, 221-238.
- Dermot, K. (1989). *Ireland and the Challenge of European Integration*, Cork: Hibernian University Press.
- Emerson, M. (1998). *Redrawing the Map of Europe*. London: Macmillan.
- Featherstone, K. (2003). "In the Name of Europe". K. Featherstone ve C. M. Radaelli (eds.), *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press, 3-26.
- Featherstone, K., Radaelli, C. M. (2003). "A Conversant Research Agenda", K. Featherstone ve C. M. Radaelli (eds.), *The Politics of Europeanization*. Oxford: Oxford University Press, 331-341.
- Grabbe, G. (2003). "Europeanization Goes East: Power and Uncertainty in the EU Accession Process". K. Featherstone ve C. M. Radaelli (eds.), *The Politics of Europeanization*, Oxford: Oxford University Press, 303-327.
- Johnson, S., Loveman, G. (1995). *Starting Over in Eastern Europe: Entrepreneurship and Economic Renewal*, Massachusetts: Harvard Business School Press.
- Ladrech, R. (1994). "Europeanization of Domestic Politics and Institutions: The Case of France". *Journal of Common Market Studies*. 32 (1): 69-88
- Lawton, T. C. (1999). "Governing the Skies: Conditions for the Europeanisation of Airline Policy". *Journal of Public Policy*. 19 (1): 91-112
- Padgett, S., Paterson, W. E., Smith, G. (2003). *Developments in German Politics 3*. New York: Palgrave Macmillan., 161-183.
- Papcke, S. (1992). "Who Needs European Identity and What Could It Be?". Brian Nelson et al (eds.), *The Idea of Europe*, Oxford: Berg, 61-75.
- Pridham, G., (1999). "The European Union, Democratic Conditionality and Transnational Party Linkages: the Case of Eastern Europe". J. Grugel (ed.), *Democracy without Borders*. London: Routledge, s. 59-76.
- Radaelli, C. (2001). "Conceptualising Europeanisation: Theories, Methods and the Challenge of Empirical Research", <http://www.york.ac.uk/depts/poli/juc/2001/papers> (18 Kasım 2003), 2.
- Risse, T., Caporaso, J., Cowles, M. G., (2001). "Europeanization and Domestic Change: Introduction". M. G. Cowles et al. (eds), *Transforming Europe*, Cornell: Cornell University Press, 1-21.
- Schimmelfenning, F., Sedelmeier, U. (2005). *The Europeanization of Central and Eastern Europe*, London: Cornell University Press.
- Sedelmeier, U. *Constructing the Path to Eastern Enlargement*, Manchester: Manchester University Press.
- Taylor, P. (1983). *The Limits of European Integration*, Kent: Croom Helm Ltd.
- Young, S. Z. (1973). *Terms of Entry: Britain's Negotiations with the European Community 1970-72*, London: Heinemann.